

Kugbɔŋu kun Pɔɔl ŋmàñ ki t̄

Fiiliipi yabee

Tibɔkilkaal

Fiiliipi sá Eerɔpi tiŋki kiba ní. Kín di sá kitimpeepeekaai kin poon Yeesu kpambal Pɔɔl sòon Tibɔmɔntiilee. Kì nìn bí Room yab tinjandi din bí Maseeduwaanee ní (Greesi tiŋki ŋgan pú). Pɔɔl nín nìn yìñ kí sòon Tibɔmɔntiil nliitiimee ní u náan niin Kriisitoo nikitil (kpèè Atuun 16.12-40). Abiŋkaaŋkaa boon, ŋyunti ŋun u dáá bí sarkanee ní u ŋmàñ Fiiliipi yab kugbɔŋu nee. Biba ceeyee, u nìn bí Eefeesi tiŋkin ní sarka, ní biba mun ceeyee, Seesaaree áá Room tiŋkin ní u nìn bí. U nìn là kí jāam-bi tiwan tin bi nìn dī Eepafroodiiti pu ki pú-u ŋyunti ŋun ùn u-ba nìn bí agín poonee. U nìn gíti là kí t̄-bi kunyannyaau bí yūl nì Kriisitoo deedee kí taa yànti nnyimɔn bɔti dàkatam min nìn bí bi-nikitil kansikinee n̄ ŋmàtiñ-bi.

Pɔɔl kí kí sòon mmɔn nì dipɔɔpindi din gbèè-u ŋyunti ŋun u yaa bíi dàkafi Kriisitoo yab bin bí Fiiliipi tiŋkinee puee (1.1-11). Mìn boonee ní u máafi-bi tin poon ùn u-ba bée. Waa nìn nyí tin làá bàñ-u foolboonee, ama dikpafindi din bí u nì Yeesu Kriisitoo kansikinee nín t̄i dimákal diŋyee pu ní u sòon (1.12-26). U nìn t̄i Fiiliipi yab kunyannyaau bí nìn ŋúb fookii an píki, ní kí nyàab digbilindi n̄ nìn bí bi-kansikin. Bí dàkà dibasintindi kí nìn t̄i ditundi ki t̄i tɔb kii Yeesu Kriisitoo nín nìn ŋá puee (1.27–2.18). Kí nìn cí ŋyunti ŋun u làá fàtí ká-bee, Eepafroodiiti un sá Fiiliipi yab tuuŋu nì Pɔɔl tɔntɔnjuti Tiimootee di làá nìn bí Fiiliipi nikitil nì Pɔɔl kansikin (2.19-30).

Mìn boonee ní Pɔɔl kpáafi bin u bíi ŋmà kugbɔŋu kí t̄i yee nì u-pɔŋu kɔkɔ bí nìn nyíñ bi-ba nì bin kaa ŋúb Tibɔmɔntiil nì ibaamɔnee. Fiiliipi yab máan kí nóó ùn Pɔɔl tabɔbiliŋ, kí nìn còom kí cá nyɔkɔpu bi-nimbikpeeru bá kun pu Kriisitoo yíñ-bee pu, an dàkà yii bí kpánti kii Kriisitooyee (ayil 3). Nì kunyannyaau nyɔɔbuŋu nì ijaam ní Pɔɔl dūu kúnti kugbɔŋu nee (ayil 4).

Bi yíñ kugbɔŋu nee «dipɔɔpindi gbɔŋku», di sá yii ku-kíltam kí tin cáá kátí-kuee, an pu ní an sòon. Unil yaa yú nì Kriisitoo deedeeyee ní u kánti dipɔɔpindi gbanti. U gāa nlan ki pàkà di-tuuŋu (2.6-11). Ni mun ŋūn kí ká dipɔɔpindi gbanti jutaaa?

Ijaam

1 ¹Man Pɔɔl nì Tiimootee, timbi bin sá Yeesu Kriisitoo tɔntɔn-liibee, di ŋmàñ kugbɔŋu nee.

Ti ŋmàñ-ku kí t̄i nimbi bin sá Unimbɔti yab ki kòd Fiiliipi tiŋkin ki fōo Yeesu Kriisitoo ki kíyee, ki kpáan bin kpòotí Kriisitoo nikitilee nì bin tútúñ ditundi Kriisitoo nikitil kansikinee. ²Ti-Baa Unimbɔti nì ti-Dindaan Yeesu Kriisitoo n̄ ŋá-ni tiŋan kí t̄i-ni ŋgbansɔfi.

Pɔɔl mēē ki t̄i Fiiliipi tiŋki yab

³Ŋyunti sá kamaa, m yaa bíi dàkafi ni-bɔtee, m jáam Unimbɔti ni-pu. ⁴Ŋyunti kamaa m yaa bíi mēē ni-kɔkɔ puee, m mēē nì dipɔɔpindi ní. ⁵Di sá ni nìn tútúñ-ti, kí yòon ŋwimpeepeekaa^a ŋun ni fōo Yeesu ki kíyee kí dáa dūu sāa dīñ, tí ŋmā kí sòon Tibɔmɔntiil ajan kɔkɔ pu. ⁶M nyí yii Unimbɔti un kíl ki bíi t̄i ditummɔntiil nee ni-pɔbiliŋ poonee kaa làá gbèēñ. U làá nìn pée gbint̄i t̄i mìn ní kí nìn pée cí Yeesu Kriisitoo gítintam wiŋu^b. ⁷An kítí m̄ nìn dàkafi ni-kɔkɔ pu mìn ní, kun puee ni-bɔti kó-mi tiŋan. Di sá yii, m yaa bí sarkanaaa, m yaa tí bí kí dàkà kí cánti Tibɔmɔntiilee baamɔnyi nín sá pueeyaaa, ni-kɔkɔ kútí m-pu ki fòol diyimɔbaantiil din Unimbɔti t̄i-mee. ⁸Unimbɔti u-ba nyí yii m néēñ ni-kɔkɔ nì dineembaamondi din nyánní Yeesu Kriisitoo ceeyee ní.

⁹M nín mēē ni-pu tiŋyee di sá yii Unimbɔti n̄ yànti ni-neendi n̄

nìn wínti kí cá baabadal, ní nìn m̄t̄i béetí ibaamɔn ki gánti tiŋan nì tikpiti, ¹⁰án nín làá ŋá pu ní ŋmā kí lēē tin kítè. Ní Kriisitoo gítintam wiŋu dalee, ní dáa nìn bí circir, bí taa ká ni-pu tiba. ¹¹Yeesu Kriisitoo puee, ni làá dáa lòn abil tikpil ŋin sá deedee tuuŋu ŋin t̄i Unimbɔti tinyool nì inyɔŋkee.

Kriisitoo di sá dimaŋfal

¹²Nnabiyaamu, m là ní bée yii sarka un bi cúú-mi nee di yānti ní Yeesu bɔti sòontam cūti nyɔkɔpu malaa. ¹³Di sá yii gɔminakpaan kàlŋkpilib kɔkɔ nì bin kɔ kíñee bée yii an sá Kriisitoo un m nóoyee pu ní m bí sarkan^c. ¹⁴Áli gba, man sarkau nee pu ní ti-nabiyaamu tikpil m̄t̄i dū bi-mákal kí ŋáan ti-Dindaan ni, kí kánti kunyannyaau kí sòon Unimbɔti bɔti, kaa fàŋkí.

¹⁵Ama bi-kansikin bibee, an sá kinán kin bi cáá m-puee di yì-ti ní bi sòon Kriisitoo bɔti kí kpákantí-mi, ní bin kíñee, bíñ baasii sòon Unimbɔti bɔti nì nlandɔkɔmɔnti. ¹⁶Bin sòon Unimbɔti bɔti nì nlandɔkɔmɔntee, bíñ néēñ-mi ní kí nyí yii Unimbɔti lēē-mi m̄ nìn dàkà yii Kriisitoo bɔti sá ibaamɔn. ¹⁷Ama bin béeyee, bíñ sòon Kriisitoo bɔti nì ilandɔkɔkpiti kí là kí kpákán-mi, kí nyàab kí gíti kòñ-mi digíndi kí kúti sarka un poon m bí nee.

¹⁸Bi yaa sòon Unimbɔti bɔti kí là kí kpákán-maaa, an yaa tí sá nì dipɔɔmɔntiilaaa, t̄iñ kaa wù-mi. An sá man dipɔɔpindi ní kí làá nìn pée

^a 1.5 Kpèè Atuun 16.13-15.

^b 1.6 Dūú ŋmànti nì 1.10, 1 Kɔra 1.8.

^c 1.13 Dūú ŋmànti nì Atuun 28.30, Eef 3.1, 4.1.

mōh-mi ki cá, kun puee Kriisitoo bōti ní bi-kòkò sòòh. ¹⁹Di sá m nyí yii, nì ni-wimmeem pu, nì Yeesu Kriisitoo Fam tūtuntam puee, m làá ká difiil. ²⁰M nín là tiwan tin ki cí tikpil ki cōtí ti-puee di sá icoo n taa cúú-mi tiba pu. Ama kòrkònee kí nín cée, m yaa làá kpúwò, m yaa làá nín tí báaa, m mōtí nín cáá dipòbil, m-wunti n tī Kriisitoo tinyool. ²¹Ama mamee, Kriisitoo di sá man maṅfal, ní ṅkúm cābān-mi ipaati. ²²An yaa tí sá m nín bí dimaṅfal poon kí ṅmā kí tō atummōnti abaaa, maa nyí laakin m làá lēēyee. ²³Ajan gbanti liitil bí ki dátí-mi, m bàà là kí kpú kí cùú nín ká Kriisitoo cee, mīn di bàà ṅān tikpil. ²⁴Ama, nimbi puee, an gíti páb ki lákati yii m nín dáá bí dimaṅfalin. ²⁵M nín bée yii an sá mimmee, ní m nyí yii m làá nín bí dimaṅfalin, man nì ni kòkò làá nín bí, m tūtuñ-ni ní ṅmā kí cù nyòkòpu, kí nín bí dipòpindin Unimbōti saṅṅu poon. ²⁶Mimmee m yaa fātii tí gítiñ ni-kansikinee, man puee, an làá dáá nín mōh-ni ki gíti lákati ni nì Yeesu Kriisitoo nín ṅá ubaantee pu.

²⁷Tin pábee di sá ni-bimbim n nín táá nì Kriisitoo Bòmōntiiti, ní bàà m yaa dómíni ceeyaaa, m yaa kaa dómínaaa, m nín gbìl bi sòòh ni nín pēē kinyòkò pu ki bāān inyaan, ki jáà nì dipòbil diba Tibòmōntiilee n cù nyòkòpuee. ²⁸Ní taa yànti ni-nannanliibi n fāān-ni tiba poon. Ni nín bí miṅyee di làá dākà bīn yii bi wāṅkì, ní kí dākà nimbi yii ni yú difiil saṅṅu pu. Unimbōti di

làá yànti bí bée mīn. ²⁹Di sá yii u pú-ni diyimòl ní nín nóó Kriisitoo kí taa fōō-u kí kí ṅmaniṅma, ama ní jī falaa mun u-pu. ³⁰Kòrkònee, man nì ni kòkò di kpáfi ki bí dimool poon. Doooyee ní ni nín ká yii m bí dimool gbantind, ní ni gbìl yii m dáá gbíntii bí ki mō áli nín dīn.

Kriisitoo sīntiñ u-ba taapu

2 ¹Yeesu Kriisitoo cee ní ni ká kunyannyaau ní u-neendi tī-ni dipòwòṅkil, ni nì Unimbōti Fam ṅá ubaanti, ni nēēn tōb ki sūn tōb saai, kaa sá mimmaaa? ²An puee, m mēē-ni yii ní ṅámaan ubaanti kí nín cáá tōb pu dineendi, ni-pòbiling n ṅá dibaantiil, ni-landòkòṅu mun n nín sá mbaanti. ṅámaan mīn, man pòbil n pīl tiṅan. ³Ní taa nín ṅáān tiba ki là ni-ba jandi pu ṅmaniṅma, kí taa nín nyàab kupampakakulingu. Ní nín sīntiñ ni-ba taapu ki tì tōb, kí nín kpēē ni-jutiibi yii bi jítiiñ-ni. ⁴Bàà ṅma n nín nyàab min ṅāñee ki tì u-juti kí taa nín dākafi u-baba ṅmaniṅma ṅanti pu. ⁵Ní nín cáá Yeesu Kriisitoo landòkòṅu.

⁶Ún un sá Unimbōti u-bee, waa nyàab yii

u nì Unimbōti n nín ṅmā.

⁷Ama u yānti tin kòkò u nín cááyee,

ní ki fōō uyumbu bimbimee.

U dū u-ba ki nāntiñ binib, ki dómíni nniyaamin,

⁸ní ki sīnti u-ba taapu,

ní ki pīlifiñ Unimbōti áli ki tin kpī ṅkúm min sá ndòpuntikaa pu kúmee.

⁹An puee ní Unimbōti yōōh-u ki kāān mpaan ṅun bí yilpu

ki jítiiñ ipaan kòkòee, ní ki pú-u diyindi din jítiiñ ayin kòkòee,

¹⁰án nín làá ṅá pu bin bí yilpuee nì bin bí kitij puee

nì bin gíti bí kitij taapuee, bàà ṅma n gbāān u-tabijiling pu

kí nín tó Yeesu yindi,

¹¹ní bàà ṅma n lè u-nyòkòn yii

Yeesu Kriisitoo di sá ti-Dindaan,

ní ti-baa Unimbōti n ká tinyool.

Nín ṅmíntímaan kii ṅmalbijaayee duulinyan

¹²An puee, m-nabineenkaamu, kii m nín bí ni-cee ki ká ni tó Unimbōti ṅyunti kamaa miṅyee, kòrkònee m nín kpá ni-cee pu nee, ní nín gbíntii tó-u mīn gbīngbim. Kii Unimbōti nín fī-ni puee, ní nín fāṅkí-u, kí nín tūmmaan ditundi. ¹³Kun puee Unimbōti di bí tūñ ni-ni ditundi ki yànti ni nēēn u nín là miṅyee ki ṅáān mīn.

¹⁴Tin kòkò ni yaa bí ṅáāñee, ní taa nín gbùkuñ kí taa nín cáá kunikòṅkpòkò. ¹⁵Mimmee baa làá ká ni-pu tiba, ní ní nín bí circir ki sá Unimbōti biyaamu mun kaa cáá ikpiti iba duulinya nib binikpitib nì bikiililiibi kansikineef. Ní nín wā duulinyan kii ṅmalbijaayee, ¹⁶kí nín báakí Unimbōti bōti tin sá dimaṅfalee. Ni yaa ṅá mimmee,

daliṅkin Kriisitoo làá gítiñee, m dāa mōh ní, an di dāa dākà yii m-tundi nì m-pòwòtam kaa ṅá fām.

¹⁷Ni-fookiuu sá kii saraa un ni tì Unimbōtee ní. An yaa yīl, bi yaa kūū-mee, m-fatikuu di dāa kúti ni-saraau gbanti pu. An yaa lafun sá mimmee, an dāa mōkíñ-mi, ní ni mun n dáá kúti m-pu tí fāal. ¹⁸Mīn mbaantiim, ni mun dāa bí dipòpindi poon ní ma mun n kúti ni-pu tí fāal.

Tiimotee nì Eepafroodiiti

¹⁹Ti-Dindaan Yeesu yaa lèe, m máká yii an kaa làá yúnti m làá tōn Tiimotee ni-cee, an nín làá ṅá pu, u yaa láa fātii gítiñ ki máafi-mi ni nín bí lapu miṅyee, m ká kunyannyaau. ²⁰Kun puee ubò kaa ti bí. Ún baba di kúti m-pu ti cáá nlandòkòbaanti ki dākafi ni-pu tikpil. ²¹Bin kòkò kíñee dākafi bīn bi-ba bōti pu ní kaa fātii tó Yeesu Kriisitoo yati. ²²Nimbi ni-ba nyí min ní Tiimotee gbanti nín dākā u-bimbimōntiim, nì man nì u nín tūñ ditundi ki sòòh Unimbōti bōti kii kibiki nì ki-baayee. ²³M yaa láa bēē tin poon m bée, m làá tōn-u ni-cee malaa. ²⁴M máká ti-Dindaan pu yii, an kaa làá ti yúnti, mama m-ba làá dāān kí mātii ni-pu.

²⁵M ká yii an máān m tōn ni-cee m-nabiki Eepafroodiiti m-tòntònjuti man nì un bōō dikòndi puee. Ún ní ni nín túnni m-cee, u cáān-mi tin nín lóò-mi ni tūtúñni-mee. ²⁶U nyàab kí dāān kí fātii ká ni-kòkò ní. U nín bée yii ni gbìl yii u búṅkèe,

^d 1.30 Kpēē Atuun 16.19-40.

^{ee} 2.7 Dūu ṅmānti nì Yees 52.13-53.12, Maat 20.28.

^f 2.15 Ditee 32.5.

^g 2.17 Dūu ṅmānti nì 2 Tiim 4.6.

an páb-u tikpil. ²⁷U lafun búŋki tikpil, áli ki tóob̄ ŋkúm, ama ní Unimbóti sún u-saai. An kaa sá ún̄ baba saai, u sún ki kpáan̄ ma mun saai, kunimbaau n̄ taa dāan̄ kí gíti kūt̄i kunimbaau pu. ²⁸An puee m̄ jìkì kí dū-u kí tōn̄ ni-cee malaa, án̄ nín̄ làá ḡá pu, ni yaa gíti fāt̄i ká-uee, ni-pòb̄ilij̄ n̄ fāt̄i t̄i sòŋkì, ní ma mun nimbaaku n̄ bàt̄ee. ²⁹Míñ̄ puee, u yaa bāan̄ee, ní fōō-u n̄ dipòp̄iŋkpaandi ti-Dindaan pu. Binib bin bí kii úŋwuee, ni máan̄ kí n̄n̄ tó-bi ní, ³⁰kun puee Kriisitoo tundi puee, fiii di péee kpá ú bàà kpú. Waa fāŋkì ŋkúm ki tūt̄uñ-mi ditutundi din, ni yaa bàà bí doo, an bàà sá ní tūt̄uñ-mee.

Min unil kpánti deedeedaan Unimbóti nimbiinee

3 ¹Kòŋkòŋnee m-nabiyaamu, tin kínee di sá yii ní n̄n̄ fāalmaan ti-Dindaan pu. An kaa sá-mi digiñdi m̄ fāt̄i kùbit̄i kí l̄i tin m̄ n̄n̄ péee ḡmān̄-ni dooooyee, an sá tiŋan ní ki t̄i-ni. ²Níñ̄ nyíñmaan ni-ba n̄ bitòntòŋkpitib bin bimbim bí kii ibooyee. Bíñ̄ ceeyee, unil n̄ gíi dikpancandee di péee sá. ³Timbi di sá bin gíi digiil tiŋman pu yalee, kun puee Unimbóti Fam di kpòot̄i timbi ní ti nòó-u. Yeesu Kriisitoo pu ní timbi fāal, kaa máká nisaal tundi pu. ⁴Ama m̄ bàà ḡuñ̄ kí n̄n̄ máká nisaal tundi pu. Ubo yaa dākaf̄i yii u ḡuñ̄ kí dū u-mákal kí pāan̄ nisaal tundi puee, man bàà cáá nsan kí dākaf̄i míñ̄ kí j̄it̄iñ̄ udaan pu. ⁵Bi nín̄ māl̄-mee, iwiin

^{gb} 3.5 Dūú ḡmānt̄i n̄ Room 11.1, Atuun 23.6, 26.5.

ⁱ 3.6 Kpèè Atuun 8.3, 22.4, 26.9-11.

inii dal ní bi gíi-mi dikpancandi. M baasii sá Isirayeel nibul ní, ki sá Beenjameen naakookun, ki sá ujuudajabaam̄n. Juuda yab marab nòotamee, m̄ n̄n̄ sá Fariisab kitilin ní^{gb}, ⁶ní ki cáá difan̄giil áli ki sàant̄i Kriisitoo nikitil̄i. A yaa kpèè m̄ n̄n̄ ḡúb̄ Juuda yab marab puee, m̄ n̄n̄ bí deede, kaa ȳint̄i báà tiba. ⁷M̄ bàà n̄n̄ nyí yii t̄iñ̄ gbanti sá-mi tiŋan ní, ama kòŋkòŋnee, Kriisitoo puee, m̄ kpèè-ti kii tiwan tin kaa cáá ipaatee ní. ⁸M̄ nín̄ bée yii m-Dindaan Yeesu Kriisitoo sá-mi tiŋan tin j̄it̄iñ̄ tikòkòee, an puee, tin kòkò m̄ n̄n̄ péee kpèè yii an sá-mi tiwamm̄ntiilee, m̄ kíñ̄ ki kpèè-ti kii tiwan tin kaa cáá ipaatee ní. U-puee m̄ fá tikòkò, ní ki kíñ̄ ki kpèè-ti kii titampummoolee kí ḡmā́ kí ká Kriisitoo, ⁹man n̄ u n̄ ḡá ubaanti. Maa ti máká yii m̄ nín̄ ḡúb̄ marabee pu ní m̄ kpánti deedeedaan, ama m̄ nín̄ fōō Kriisitoo ki kííyee pu ní m̄ kpánti deedeedaan, kii Unimbóti nín̄ yānt̄i bin fōō-u ki kííyee kpánti deedeedambi puee. ¹⁰Tin m̄ nyàabee di sá m̄ bée Kriisitoo n̄ u-fikititam pòŋŋu. Man n̄ u n̄ kpāfi kí j̄i u-falaau, m-bimbim n̄ kpú, m̄ nánt̄iñ̄ Yeesu nín̄ n̄n̄ kp̄i puee, ¹¹ki cót̄i yii Unimbóti làá dāá fikit̄i ma mun ditan̄kpiilin.

Sān kí bà kigbèenlan̄

¹²An kaa sá yii m̄ fōō tipaal, maa làá kpánti um̄nti ki dóò. Ama Yeesu Kriisitoo u-ba nín̄ cúú-mi puee, m̄ bí p̄ònt̄i kí s̄an̄ kí cúú m-taatandi paati. ¹³Nnabiyaamu,

m̄ nyí yii maa làá bàñ̄ kí cúú-ti. Tiba ní m̄ ḡáan̄: di sá yii m̄ súnt̄i tin pu m̄ j̄it̄ee, ní ki p̄ònt̄i kí bà tin bí nyòkòpuee. ¹⁴An puee m̄ sán̄ kí tin bà kigbèenlan̄, ní kí tin fōō tipaal tin pu Unimbóti yíñ̄-ti yilpu Yeesu Kriisitoo puee.

¹⁵Timbi bin kòkò bíñ̄ nnimbótisan poonee, tí n̄n̄ cáamaan nlandòkò gbanti. Ama ní ni-kansikin biba landòkòci yaa tí nyán̄ i-baaa, Unimbóti làá dākà-ni ní bée an nín̄ sá miŋyee. ¹⁶Tin pábee di sá yii, nsan ḡun ti péee kí ki nòóyee, tí n̄n̄ gbínt̄i ki nòó-ḡu ki cá.

¹⁷Nnabiyaamu, nín̄ nòómaan m-tabòb̄ilij̄ kí dū ni-nimbikpeeru kí báan̄ bin còom̄ kii ní nín̄ ká timbi còom̄ miŋyee pu. ¹⁸M̄ n̄n̄ tükū-ni, ki làá gíti b̄usi kí tükū-ni n̄ nsim, yii binib biba bí, bi-saŋk̄indi dākà yii bi ná Kriisitoo un kp̄i ndòp̄untikaa puee. ¹⁹Tin d̄s̄ ki cí-bee di sá ditafadaaldi, kun puee bi nòó tin bi-pooŋŋi lèe, kaa nòó Unimbóti. Tin k̄ont̄i-bi icooyee/ di m̄ñ̄-bi, ní taapu doo wanti pu ní bi dākaf̄i. ²⁰Ama timbi sá yilpu tindambiyaamu ní. Ti k̄a ki cí ti-Dindaan Yeesu Kriisitoo n̄ nyāññi niin̄ kí dāan̄ kí f̄i-ti. ²¹U làá dāá dū mp̄on ḡun u cáá kí s̄int̄iñ̄ tiwan kòkò u-taapuee kí cúú ti-wunti tin bí iwòfinee kí kpánti yilpu wunti kii u-yòŋu nín̄ bí puee.

4 ¹An puee, m-nabineen̄kaamu mun m̄ m̄ò ki bàà là kí gíti

kée, nimbi bin t̄i-mi dipòp̄indi ki sá-mi tinyoolee, m-bòobi, ni nín̄ sá ti-Dindaan yabee puee, ní n̄n̄ gbínt̄i bá ki p̄ò míñ̄.

Pòol bí s̄an̄k̄i Fiilipi tiŋki yab

²M̄ mèe ki gbāam̄ Eefoodii n̄ Sintiikee yii bí ḡá ubaanti mm̄ntiim ti-Dindaan pu. ³Míñ̄ puee, sii m-tòntòŋjutim̄nti, m̄ mèe-si yii á tūt̄uñ-mi binimpoobi gbanti liitil, kun puee dikòndi din poon m̄ bí ki sòon̄ Unimbóti b̄otee, binimpoobee mun tūt̄uñ-mi, bi n̄n̄ Kleeman n̄ m-tòntòŋjutiibi bin kíñee. Unimbóti ḡmāñ̄ bi-yiŋŋi dimaŋfal gbòŋkun^k.

⁴Ni nín̄ bí ti-Dindaan ḡaan puee, nín̄ fāalmaan ḡyunti sá kamaa. M̄ gíti b̄usi ki tükū-ni yii, nín̄ fāalmaan.

⁵Ní n̄n̄ m̄ò báa ḡma cee, ti-Dindaan tóobiñ̄. ⁶Ní taa nín̄ yálij̄k̄i tiba n̄n̄ tiba pu^{kp}, ama tin kamaa di yaa bāan̄-nee, ní dū ḡwimmeem n̄n̄ igbaam̄ kí mèe Unimbóti tin lóò-nee pu, kí n̄n̄ jáam̄-u u-ḡanti pu. ⁷Unimbóti gbansòŋfiŋu ḡun w̄iik̄i kí j̄it̄iñ̄ unil nyítamee, làá ḡúb̄ ni-pòb̄ilij̄ n̄n̄ ni-landòkòci ni nín̄ sá Yeesu Kriisitoo yabee pu.

⁸Nnabiyaamu, m-bòjoolkaati sèe: ní n̄n̄ dākaf̄i tin máan̄ tinyoolee pu, an dākà yii tin kòkò sá tiŋmanee, tin kòkò sá bí nyòŋkèe, tin kòkò bí deedeeyee, tin kòkò bí circiree, tin kòkò kíti dineendee, n̄n̄ tin kòkò bi pàkèe. ⁹Ní n̄n̄ ḡáam̄maan tin ni bífi ki fōō m-ceeyee n̄n̄ tin ni gb̄il̄

^j 3.19 bi-pooŋŋi: Pòol máan̄ ki sòon̄ doo akoobil ḡin Juuda yab n̄n̄ s̄iñ̄ bi-ba tijin puee ní (dūú ḡmānt̄i n̄ Room 16.18, Kool 2.16,20-21.). - k̄ont̄i-bi icooyee: Pòol sòon̄ doo nee dikpancandi gíitam pu ní (dūú ḡmānt̄i n̄ Gala 6.13,15).

^k 4.3 dimaŋfal gbòŋkun: dūú ḡmānt̄i n̄ Dilee 3.5.

^{kp} 4.6 Dūú ḡmānt̄i n̄ Maat 6.25-34.

m sòõnee nì tin ni ká m ñááñee, ní Unimbɔti ñgbansɔñfi daan ñ nīn bí ni-cee.

Pɔɔl bíi jáám Fiiliipi yab bi-wampɔkaati pu

¹⁰M jáám ti-Dindaan, an mɔ́kiiñ-mi tikpil kii m nín ká ni fátì tí bíi dákafi m-pu ki tútúñní-mi miñyee. Ni nīn pée cáá nlandɔkɔ gbanti m-pu an yúntì, ní mpaan kaa nīn bí ní ñá ni nín dákafi m-pu miñyee. ¹¹M nín bí ki sòòñ nì ni pu nee, an kaa sá tiba di lód-mi. M yaa cááyaaa, m yaa kaa tí cááyaaa, an kɔkɔ mɔ́ñ-mi ní. ¹²M bífi kí nīn bí disoolin, ki tí bífi kí nīn bí digbíl mun poon. M yaa jín ki díkáaa, m yaa tí dɔ ñkúmaaa, m yaa cáá ki lákataaa, m yaa kaa tí cááyaaa, m bífi kí ñmèè tin kamaa di yaa pée bāañ-mee. ¹³M ñūñ tikɔkɔ Kriisitoo un tì-mi mpɔnee pu. ¹⁴Ama ni nín kútì m-pu m jín falaayee, ni tún ditundi.

¹⁵Fiiliipi tiñki yab, nimbi ni-ba nyí, m nín kí Unimbɔti ɔti sòontam Maseeduwaan tiñkin ki dāa yíkèe, Kriisitoo nikitil báà diba kaa ti tútúñ-mi, see nimbi ñmaniñma di

kí ki tīñ-mi tin m bàà làá lóóyee^l. ¹⁶Di sá yii, dooooo, min m nīn bí Teesalooniikee, nimbi di nīn tútúñní-mi ñfunyɔm kupaau pu^m. ¹⁷M nín sòòñ tin nee, kaa sá m nyàab ní pɔ́ñ-mi tiba. M nyàab ní nīn tūñ atummɔnti kí ká ipaati tikpil ní. ¹⁸Tin kɔkɔ ni tīñ-mee, m fōō, m kíñ ki bí digbíl poon ní. Ni nín tīñ ni-tútuntam puee, kɔñkɔñnee m cáá tikɔkɔ nì tikɔkɔ. Ni-tútuntam min Eepafroodiiti cáañ-mee sɔfi fñfñ kii talaaluae, ní ki bí kii saraa un fáatì Unimbɔti u fòoleeⁿ. ¹⁹Kii m-Nimbɔtiu nín cáá tigaajawan tikpil nì tinyool puee, u làá tī-ni tin kɔkɔ yaa lód-nee Yeesu Kriisitoo pu. ²⁰Ti-Baa Unimbɔti ñ ká tinyool kí nīn pée cá jaanjaan! Ameeni.

Pɔɔl bíi kàantí Fiiliipi tiñkin yab

²¹Ní jáám bin kɔkɔ pée sá Yeesu Kriisitoo yabee. Ti-nabiyaamu mun bí man cee dooyee mun jáám-ni. ²²Bin sá Unimbɔti yabee kɔkɔ jáám-ni, kí bántée, gɔminakpaan Seesar dicañkun yab jáám-ni.

²³Ti-Dindaan Yeesu Kriisitoo ñanti ñ nīn bí ni-cee.

^l 4.15 Maseeduwaan: kpèè 2 Kɔra 1.16.

^m 4.16 B. 15-16: Atuun 17.1, 2 Kɔra 11.9.

ⁿ 4.18 Dūú ñmàntì nì Disa 29.18, Eef 5.2.